

LA VEU DE CATALUNYA

SETMANARI POPULAR

PRO ARIS ET FOCIS

REDACCIÓ:

Duch de la Victoria, número 9, 2.^{on}

ADMINISTRACIÓ:

Dormitori de Sant Francesch, núm. 5.

Sumari: Lo de Cuba, per V. Vidal.—La Caritat. Rondalla empordanesa, per N. F. y S.—Timidesa, (poesia) per J. Ruyra.—De les varies complexions y condicions naturals de la gent y nació catalana, per N. Font y Sagué.—Moviment Regionalista.—Llibres rebuts.—Dietari del Principat.—Notes curioses, per Ramón N. Comas.—BOTLLETÍ SETMANAL: Santoral.—Efemerides.—Fires.—Festes majors.

LO DE CUBA

Desde que començà la guerra, cada any, quan á causa de la temporada de les plujes, los soldats espanyols han de reduhir lo camp de ses operacions, es quan los separatistes cubans donen més fé de vida, y quan en poch temps se pert lo aparentment guanyat en lo temps de seca.

A creure les comunicacions oficials, circulades á la premsa diària, fa ja bastant temps que's donaven per completament pacificades totes les provincies, desde 'l cap de Sant Antoni fins á la ratlla del Camagüey, y si be es veritat que llegint los matexos telegrams oficials ab un criteri no massa optimista, facilment se veyia que la pacificació no era pas ben complerta; no obstant, la aparent passivitat dels separatistes en peu de guerra, donava aspecte de veritat á lo que potser no era mes que un exagerat y poch prudent optimisme de les autoritats superiors de la Illa.

Aquesta passivitat del separatisme no ha durat pas: en generalisantse les plujes per lo pays, ha vingut, com los demés anys, lo temps del moviment y de la activitat de les forces cubanes, que obehint les ordes de Máxim Gómez, dexten sos quartels de les provincies orientals, pera passar á les més perilloses d' Occident. Tan bé s' han complert les ordes del capthost separatista, que avuy lo general Weyler se veu obligat á reforçar ab un bon nombre de batallons, les forces destinades als serveys de guarnició y columna de la matexa provincia de la Habana.

Pera certificarnos que l' esperit del separatisme no decau, En Máxim Gomez ha publicat una proclama, en la que's mostra confiat en lo bon éxit de sa empresa, assegurant que d' aquí poch mesos será un fet lo definitiu triomf de les armes cubanes. Parla també de la autonomia que Madrid vol concedir á Cuba, rebutjant per endavant tot acort sobre tal base, encare que fos igual á la que disfruta 'l Canadà.

Al efecte, recorda que 'l partit autonomista de la Gran Antilla, en 17 anys de seguida propaganda, no ha pogut obtenir que cap partit espanyol prengues tan sols en consideració lo seu programa, y en cambi, 'l separatisme, en dos anys de lluyta, ha conseguit que tota la Espanya estiga disposada, pera acabar la guerra de Cuba, á concedirlos la autonomia que ells vulguen. Acaba dihent, que refermant compromisos solemnes seus, de Martí, Cisneros y del Govern cubá, no dexarán les armes los separatistas, sinó al preu de la independència de sa patria.

De tot lo que diu l' esmentat manifest, en una cosa 'ns toca parar compte, á nosaltres que com á regionalistas hem assegurat més de una vegada, que sols una ampla autonomia podia retornar la pau y la tranquil·litat á la illa de Cuba. Assegura lo capdill separatista que la autonomia més ampla no satisfá les aspiracions del seu partit, fins al punt, de que una concessió semblant, feta ab tota bona fé y ab la major voluntat, no 'ls faria dexar son present estat de guerra.

Parlant ab la més gran franquesa, hem de confessar que estém plenament convençuts de que quan un poble s' enamora de la independència de sa terra, dificilment cap terme mitg lo complau y sols en la separació absoluta, hi veu la felicitat possible á que pot aspirar la seva patria. Sembla estrany, pero es una veritat mil vegades comprovada, que l' us del escut y la bandera nacionals, lo sosteniment de consultats y embaxades, lo tenir personalitat propia dintre 'l concert internacional, son detalls que atrauen als pobles, fins al punt de ferlos oblidar altres qüestions, si no tan enlayrades, de mes utilitat práctica y de moment. Creure donchs, que per medi d' una autonomia concedida en temps de guerra, lo separatisme havia de dexar les armes, mentres se creyes ab forces pera seguir la campanya, hauria estat ignocent.

La autonomia es lo remey únich que pot lliurar á Espanya, de les guerres separatistes cuba-

nes; pero aplicada, no mentres la lluyta està encesa á la manigüa, ni mentres lo separatisme te confiança en sa victòria. Lo remey podia aplicarse, al començar la agitació separatista antillana ó al acabament de la guerra anterior. Podia també concedirse al començament de la actual campanya, quan los organitzadors de la guerra no tenien seguretat de la volada que pendria; podrá aplicarse quan lo decahiment del separatisme porti la esperança de la envejada pau.

En tots aquestos moments creyem que la concessió d'una ampla autonomia, donaria un feliç resultat; pero prometre en les actuals circumstancies unes reformes, tan si son les simplement descentralisadores de 'n Cánovas, com les autonòmiques de que disfruta 'l Canadà, es no sols innocent, sino també impolítich. Per que lo separatisme forçosament ho ha de creure com lo començament de sa victòria, y ho ha de veure com una prova de debilitat y cansament de la metròpoli. Y axó dona al enemich una satisfacció moral de tanta importancia, que se li converteix en un augment de força, lo ideat precisament pera que produhís un contrari efecte. Innocent es, donchs, creure en circumstancies com aquestes, que 'l separatisme ha de dexar les armes al sol anunci de autonomia, donchs axó suposaria que tot lo partit cubà, lluytant ab bandera falsa, ha guerrejat per una autonomia, fent veure que ho feya per la independència, y axó, que es possible en un individu prou hipòcrita, no es pas possible en una colectivitat, per que la hipocressia no es un defecte col·lectiu, sino individual.

Quan lo separatisme se trobi desorganitzat, dividit y desesperançat en temps de guerra, ó quan Cuba gosi de la envejada pau, la aplicació de una veritable autonomia es una necessitat, y sa implantació un gran acte de política y un pas trascendental pera la assegurança del ordre y de la pau. Com, lo poble cubà gosaria aleshores de ample llibertat, lo separatisme si un día se reorganitzava, no s'emportaria de molt á tants ciutadans com avuy dexten ses llars y ses famílies y esposen sa vida per la conquesta d'una envejada independència; y fins en lo cas de que's repetissen noves intentones, la reducció cada día més visible dels entusiastes, faria que aviat se convertís en un recort la existencia d'un separatisme cubà.

Lo domini del Canadà, es un exemple vivent, de lo que acabam de dir.

V. VIDAL.

LA CARITAT

RONDALLA EMPORDANESA

Veusaquí que era el temps en que Nostre Senyor anava pel mon ab sos dexebls, demanant caritat de poble en poble y de masia en masia.

Sant Pere, com á més entenimentat, portava 'l sarró hon s'hi abocaven les almoynes, pero ja sia que fos més llaminer, ja sia que tingués més gana que Nostre Senyor, sempre procurava quedar-se al darrera de tots y quan veyia que ningú se 'l mirava treya lo que més li convenia del sarró, y, una mossegada aquí, una altra mes enllá, s'ho anava menjant.

Nostre Senyor ja ho veyia, pero com que 'l estimava tant, feya 'l desentès. Fins que un dia, veusaquí que van anar á una casa á demanar caritat, y com que justament acabaven de pastar els hi van donar un troç de coca ensucrada; Sant Pere que la agafa y tot seguit la fica dintre 'l sarró, però pel camí començá á tenir ganes de tastarla y 'n trencá un pessich; y després un altre, y de un pessich á un bocí y de un bocí á un troç, acabá per menjar-se tota la coca.

Nostre Senyor que tot ho veyia, va començar á perdre la paciència y volguent corregir á Sant Pere li maná que li entregués lo sarró, que ja 'l portaria.

Sant Pere va creure y tot confós entregá 'l sarró al seu Mestre.

Y arribaren á una masia gran, molt gran, hon hi havia l'amo malalt; Nostre Senyor que demana caritat, y la mestressa de la casa al sentirho mana á les minyones que 'ls hi donguen un pá de nou lliures, tot sencer.

Nostre Senyor que agafa 'l pá, y, posantsel sota la axella, camina que caminarás cap á una altra casa.

Pero, veusaquí que pel camí Sant Pere notá que Nostre Senyor anava gratant el pá y per un forat que hi havia fet al mig, treya tota la molla llessantla pel camí.

Sant Pere, que tenia prou gana, no's pogué aguantar y exclamá.

—Senyor! ¿Com es que feu malbé 'l pá d'aquesta manera?

Y el bon Jesús li respongué:

—Pere, Pere! Tot lo que fá 'l Fill de Deu està ben fet. D'aquí una estona trobarém una llebra que fugirá perseguida per uns gossos, y sortindrà de trobar aquest lloch que jo li preparo, pera fugir dels seus perseguidors.

Y en efecte, al cap de poca estona vegeren venir una llebra que fugia á mes no poguer, perse-

guida per uns gossos que quasi bé ja la aconseguien. Nostre Senyor que li ensenya 'l pá y ella se fica á dintre, y aquells gossos se quedaren fora cridant y rondinant á més no poguer. Perque heu de sapiguer que aquella llebra era la ànima del amo de la masía qui se pogué escapar d' aquells gossos, ó sia dels dimonis, gracies á aquell pá de nou lliures que havien donat per almoyna á Nostre Senyor y als seus dexebls.

Y per có, des de aleshores, totes les cases del Empordá en que hi ha algun malalt, no dexe marxar cap pobre sense ferli caritat.

N. F. y S.

TIMIDESA

*En un rústich banch
la he vista adormida,
sota un arbre blanch,
quieta y esllanguida,
quieta y esllanguida
en un rústich banch.
Al cor desseguida
m' ha bullit la sanch.*

*Qu' es suau son respir!
Qu' hermosa la miro!
Nò 'm puch contenir
y un petó li tiro,
un petó li tiro
suau com son respir,
y espantat me giro
y arrenco á fugir.*

*Qui sap si 'l petó
l' haurá despertada
y haurá vist que jo
dormint l' he sotxada,
dormint l' he sotxada
tirantli un petó
y he fuyt per la prada
vermell d' emoció?*

*Presentar no 'm puch
ara á sa presència
y só malestruch
y ploro sa ausència,
mes rompre l' ausència
no goso... no puch,
perque ma imprudència
m' ha tornat poruch.*

J. RUYRA.

DE LES VARIES COMPLEXIONS Y CONDICIONS NATURALS

DE LA GENT Y NACIÓ CATALANA

Axis s' entitula un capítol de un manuscrit del sigle xvi, completament inédit; pero avuy lo publico perque tot ell es una alabança al nostre modo d' ésser, al nostre temperament y carácter tan mal judicat pels qui avuy formen ó volen formar la *crème* de la aristocràcia espanyola.

Diu axis l' esmentat capítol:

«Son los Cathalans ordinariament, conforme parer de Doctes y experts Metges, de complexio melancolica. Pero la melancolia dells no es immoderada ni excessiva extraordinariament. Com se veu ala experiencia que son molt poques las frenesias y pochos los Frenetichs y orats ó maniatichs que y ha en Cathaluña, y pochos los que sian notablement escrupulosos de son natural ó temerosos, comparació de algunas altras provincias. Sino que es melancolia, que encaraque predomine algun poc, pero es regulada y moderada, y aixi facilment se pot vencer y moderar. També son molts dels catalans de complexio colerica y sanguínea, la qual es la millor quant es ben moderada. No habundan regularment los Cathalans de sanch immoderada; y aixi no son molts los que escupen sanch com en algunas parts de Italia y França; ni se usa tant lo sagnar en las malalties de Cathaluña, com se usa en Valencia.

La statura dels Cathalans no es ordinariament alta com dels Flamenchs: ni tampoc baixa en demasia; sino mediana com solen ser los homens casi en tota España. No son ordinariament homens grossos ni de moltas carns, ni de carns molles com son los flegmatichs y sanguineos: mes son flachs ó de medianas carns y son nerviosos y reforçats. Lo color no es blanquíssim com sol ser del Flamench, Tudescos y Inglesos: sino blanc en mediania, com sol ser per la major part en la gent Española. De ordinari en Cathaluña los rostros segons las fisionomias solen ser bons y ben agestats. Los cabells ordinariament son ó negres ó castanys. Molts tenen també los cabells rossos ó roigs, pero molts mes son sens comparació los quels tenen negres ó castanys.

Son los cathalans de temperament y complexio fort: y aixi solen ser los Cathalans robustos, forts, valerosos, acostumat a patir treballs: no affeminats ni delicats y regalats, sino valents per a patir adversitats y treballs; y per a defensarse dels invassors y per acometre als enemichs. Veritat es que ja en las parts marítimas, specialment en Perpinya, Barcelona, Tarragona, Tortosa y Leyda es entrat tant lo oci y regalo en ben menjar y vestir que ja en estas parts alguns perden de son valor y lo perdran molt mes, si nos reforman en la gola, vanitat en lo vestir y ociositat: y si nos donan ala convenient y prudent sobrietat y abstinencia, modestia en vestir y regalo corporal; y exercici militar ó altre treball moderat y ordinari ab lo qual fujan la ociositat. Pero generalment com esta dit los Cathalans son forts, robustos, y que tenen forças y animo per patir y passar treballs. De hont se segueix que proven be en los officis treballosos y en los camins per mar y per terra; y en la art de Navegar per mar: y en la guerra: y en las religions aspres y penitents, y en cosas semblants en las quals y ha dificultats y treballs.

No son los Cathalans segons sa complexio extraordinariament sensuals y carnals: antes conforme ella poden facilmente guarda la castedat y aixi per la divina misericordia, no se usen, ni menys se senten ni entenen en Cathaluña las carnalitats y deshonestedats que de algunas altrás provincias se entenen; y aixi los Ecclesiastichs y Religiosos en Cathaluña guardan ab perfectio lo vot dela castedat. Y encaraque en tots estaments se troben homens mals y deshonestes; pero generalment parlant y comparant Cathaluña ab algunas altrás provincias, se conserva en Cathaluña honestedat y castedat. Lo qual si be se funda en complexions nosols proximas pero remotas, y en pendrer los medis convenientes per alcançar y conservar lo do de la castedat: pero realment no se ha de atribuir tant ala industria humana, quant ala misericordia divina; y axi á Deu nostre señor se deu la gloria y alabança del do dela castedat y no ala nacio cathalana.

Te la Nació Cathalana enteniments è ingenis aptíssims per à apendrer totas maneres no sols de arts mecanicas: Perque se troban en Cathaluña excellents Architectos, Fusters, Mestres de fer Naus y Galeras, Vidriers, Pintors, Esculptors, Perayres, Ferrers y Daguers, y de tots altres generos de oficials mecanichs: Pero encara y ha en Cathaluña excellents ingenis per à alcançar totas maneres de sciencias y sent un principat com es no molt gran, te quatre universitats y estudis Generals, es à saber la Universitat de Leyda, en la qual estudian mes de siscentos estudiants: la de Barcelona en la qual son ensenyats noucents ò mil estudiants; la de Perpinya en la qual estudian quatracent estudiants; y la de Tarragona en la qual ouen doscents estudiants poch més ó manco: sens altres estudis particulars de Gramatica; los quals son casi en totas las Ciutats y Vilas grans de Cathaluña, y son estats en los anys passats, y son al present homens y doctors doctíssims en totas las facultats es à saber en la filosofia y Arts liberals; en Medicina; en Dret Sivil y Canonich; y en la Sta. Theologia.

Son los Cathalans naturalment gent provida y que tenen gran compte y cuydado del temps esdevenidor: procurant à imitació delas formigas, de recollir las cosas necessarias en lo estiu, per à que nols falte en lo Invern. Desta natural providencia y sollicitut del esdevenidor proceeix que ordinariament tenen cuydado de comprar las cosas necessarias per à sas casas en los temps commodos y las tenen de tot molt proveydas: y no compran las cosas en menut sino en gros: perque axis las tenen bonas y molt baratas, y las cosas restan molt ben proveydas. Esceptanse de asso los pobres, los quals conforme sa pobresa, tambe se proveeixen del modo millor que poden. De la mateixa natural providencia procedeix que son los Cathalans aptes en pendrer y donar consell, tenint compte en las cosas passadas, presents y venidoras: usant, mirant primer en tots los procediments y tenint madur judici llavors manan y executan. En la execucio son prompts constans y efficaces; guardant sempre dictamen de recta y circumspecta raho y prudencia.

De ser los cathalans naturalment providos, succeeix ser molt aptes per à negociar mercadejar, y aixi sempre se son trobats y alpresent se troban molts catalans Mercaders y negociants, y nosols son aptes per à dita art de Mercancia, pero han inventadas y fetas ja de temps antich moltas lleys y constitucions en negocis y mercancias, tant per mar com per terra; en Nolits de Naus, Galeras y altres vaixells; en Naufragis, robos, cativeris y casos ocorrents per mar ó per

terra; y en totas las altrás cosas tocants directament ó concernents à mercaderias. Las quals lleys se nomenan Capitols de consolat. Y son estas lleys tan bonas, y ab tanta prudencia fetas, que son admesas, rebudas y usadas per totas las nacions del Mar mediterraneo y Oseano, tant quant Infaels com christianas; á noticia de las quals son arribadas. Y per ser com esta dit los Cathalans aptes per à la art de Negociar y per providos y negociants: de aqui se segueix que alguns los quals tenen demasiat amor à las riquezas y bens temporals, son tan providos que excedeixen notablement y en si mateixos ço es en son viurer y vestir son mesquins, corpims, y miserables; en los amichs y parents escassos; en los pobres y llochs pios poch lliberals; en lo negociar à molts pesats, volent si poguessen partir lo cabell y la pugesà, volent sempre y desitjant immoderadamente guanyar, y entristint se notablement quant los succeixen encontres y perden; y volen moltes vegades tant assegurar ses cosas y mesquinejar en las mercaderias, y volerne lo darrer diner, que perden en ellas, ò no guanyan tant com guanyarian sis despedissen las mercaderias en temps expedient, y se acontentassen de una ganancia moderada. Volent un pintor en una tela declarar, la natural inclinacio de las tres Nacions ço es Valenciana, Aragonesa y Cathalana pinta en una tela tres homens; Un home Valencia vestit de seda ab ramallet en la ma quel olorava; altre Aragones vestit de contra y los dits posats en lo front, y lo cap ficat en terra com qui porfiava; y lo tercer Cathala vestit de pardo ab la ma esquerra estreta, y ab la dreta, señalava en lo dit una pugesà que estava en terra, y un titol que deya, guarda la pugesà. Significant que lo Valencia es delicat y facil; lo Aragones toçudo; y lo Cathala escàs y cubdicios. Lo qual no es universalmente de tots; sino de aquells los quals en la inclinacio excedeixen: y no moderan las passions desordenadas.

Tenen los Cathalans altra inclinacio natural, y es ser fermes, constants y tenaces y no mudables en ses cosas; governan se molt per llurs lleys y usos y privilegis tant temporals com spirituals, ab molta dificultat se apartan. De aqui proceeix que guardan los Usatges, las Constitucions, y los privilegis ab tota la valor que poden, usant, empero sempre de hidalguia y molta mesura, y molt bon terme, y respecte y reverencia qual conve ab los majors y encara en sos iguals. De aqui proceeix que en lo que toca ala fe catholica y Religio christiana son tant fermes y tan enemichs de las novas invencions dels infels y heretjes: que havent tants anys com ha que tenen per espay quaranta lleguas, veyns de heretges de França; may la heretgia es entrada en Cathaluña; ni ses trobat algun cathala ques sia fet heretge. La qual firmesa y constantia en la fe y Religio christiana.... que se funda en la naturalesa, pero nos deu atribuir tant ala inclinacio natural è industria humana, quant ala gracia sobrenatural y misericordia divina y perço á Deu principalment, y no ala Nació Cathalana se ha de dar esta alabança.

Son aximateix los Cathalans en la yra y colera forts y durables: si prenen un home de tema, apenas despres y ha remey que li tingan bona voluntat y quels acontente. De hont se segueix que en los odis son tenaces, y alguns son venjatiús; y perço antiguament y havia molts desafios y bandos, odis y rancors en Cathaluña; los quals ja al present gracias al S.^{or} per la divina misericordia se van moderant y faltant: y son mes benignes y manços, que no

eran, y perdonan mes fàcilment las iniurias, que no perdonavan. Una cosa en sos odís han tinguda sempre y tenen bona; y és que no son traïdors ni à traïció se venjan de sos enemichs, sino palesament se venjan: y si una vegada estan posats entrernas ho amistats, ho han donada la paraula de usar de amistat son molt hidalgos faels y lleals en lo que han promes. Tambe encara que antiguament y al present se hajan vistos enemistats y bandoles, y venjances, pero no son estats ni son los cathalans cruels ab los enemichs, sino que usen de sa venjança sens usar mes crueltat. Pero com esta dit ja estas cosas per la divina misericordia se van remediand en Cathalunya.

Finalment son los Cathalans Pios y devots: molt donats tots à las cosas dela fe catholica y Religio christiana y culto exterior, y reverencia y devocio al S.^m sacrifici dela Missa, als Sts. Sacraments; als officiis sagrats dela Iglesia, ala reverencia y devocio dels temples, ymatges y llochs pios: ala estima y reverencia alas religions y personas Ecclesiasticas y Religiosas: y així se fan molts cathalans religiosos y sacerdots: y tant per tant no y ha regne en España, ni Italia, ni França, que tenint igual numero de casas comte Cathaluña, tinga tants Religiosos y Capellans com ella. Tantque de sinquant anys en esta part, se son edificadas de nou ò renovadas moltissimas Iglesias en Cathaluña de Religiosos y Religiosas y de Capellans: se son fundats molts monestirs de different Religions y no se son desfetas Iglesias algunas ò molt poques. Totes les quals cosas son argument que la nacio Cathalana es molt inclinada ala observancia dela pietat fe y Religio Christiana.

Altres particularitats delas condicions dels Cathalans se podian referir mes particulars de alguns llochs ò comarcas, las quals per abreviar se deixan. Basta traurer contadas estas qüestions generals, de las quals se podran entendre moltes de les particulars.»

(Es còpia.)

N. FONT Y SAGUÉ.

MOVIMENT REGIONALISTA

ESPANYA

Catalunya.—L' Orfeó Pamplonés, regalà à la Associació de Coros de Clavé, ab motiu de sa darrera excursió artística, una hermosa medalla de ferro demasquinat ab les llegendes d' or y un escut en forma de lira que porta les armes de Nabarra y les de Catalunya.

—L' ajuntament de Mataró, era un dels pochs de Catalunya que tenien la ridícula mania de parlar castellà en les sessions. Dihem era; per que, actualment les minories totes, han decidit parlar en català. Queda sols la majoria, que per are vol seguir la rutina castellana.

—Hem tingut lo gust de rebre la biografia d' En Ramón Sala y Saçala, escrita per En Joaquím d' Abadal, ab motiu de la colocació del retrato d' aquell eminent patrici en la Galeria de Vigatans il·lustres.

—Notabilíssima resultà la sessió, del Ateneu Barcelonés, en la que 'l distingit pintor y escriptor En Jaume Rossinyol, va fer conèixer son nou llibre «Oracions», que aviat donarà à la llum pública. Una nombrosíssima concurrència que omplia à vessar l' espayosa sala d' actes del Ateneu, demostrà ab nutrits aplaudiments, la admiració que sentia

per les bel·leses que 'l nou llibre conté. Algunes de les composicions, que han sigut posades en música per lo mestre Morera, foren cantades per lo distingit barítono Puiggener, obtenint també molts aplaudiments. També fou objecte de semblants mostres d' aprovació lo notable artista En Miquel Utrillo, per les ilustracions que pera l' esmentat llibre ha dibuixat, y que foren exhibides al auditori per medi del megascop.

—En lo cartell del certàmen de la *Lliga de Contribuyents* de Sans, que publicarem en nostre número anterior, deu fershi la esmena, de que 'l premi ofert per En Joseph M.ª Cornet y Mas, en lloch d' adjudicarse à una poesia de tema lliure, ho será à la poesia que millor canti las virtuts del treball industrial domèstich.

—Nostre company de causa, En Miquel Oliva, ha obtingut lo primer premi, gran medalla de plata ab corona d' or, en lo cinqué concurs de piano del Conservatori del Liceu. Rebi nostra coral enhorabona.

—Ha mort à Banyuls, lo conegut y estimat rector d' aquella vila, M. Roux, molt aficionat à la literatura catalana, y autor de diferents llibres escrits en nostra parla.

(A. G. S.)

—Nostre estimat company *Lo Somatent* de Reus, en sa edició del dia 10 de aquest mes, publica un notable article *Lo mausoleu d' una nació*, escrit per nostre distingit company de causa En Anton Pascual y Cugat. Aquest article, es una descripció del notable museu que 'ls polonesos tenen establert à Rapperswyl, ahon hi ha reunits tots los recorts de la inolidable Polonia.

Respecte l' esperit del esmentat article, los següents apartats ne donan una bona idea:

«En lo gran tribunal de la historia, los pobles rendexen comptes de sos actes: se jutja de sos merexements ab inflexible llògica y 's castigan sos errors. Allí en la *picota*, aparexen los grans criminals, que 'ls desvian de la senda del progrés, anomenintse aquexos pobles, anomenintse noblesa, anomenintse governants: ella 'ho depura tot: descobreix los secrets més amagats y jutja encara de les intencions.

»Lo temps esborra la memoria dels grans, com lo Simoun del desert esborra, al escombrarla, la senyal del pas de la caravana: lo temps també enalteix als petits, si han sapigut mostrarse grans en ses accions, que 'ls homèrichs cants del poeta se transmetexen de generació en generació.

»En la vida de la humanitat, los sigles son com una gota d' aygua en lo mar y ahon jau la pols, que fou vida, demà neix una flor, que perfuma la brisa.

»Les despulles recullides, amorosament guardades en país lliure y hospitalari: la fe en la nacionalitat, idealisada per lo recort y l' amor de les generacions que 's succehexen, viu en aquell cementiri de lo passat, en aquell mausoleu de la nació polonesa; viu bategant, no contagiada per lo soroll de les petjades del invasor, ni per lo pes del oprobí. Les neus eternes, que per les finestres se divisan à lo lluny, semblan dir à aquexes banderes y à aquexes espases, que encara poden les unes ser desplegadas al vent; que encara poden les altres reconquistar la llibertat. Perque aquexes neus y aquexes montanyes y aqueix poble suís, que 'ls hi dona hospitalitat, son un exemple viril de que les tiranies passen, de que 'ls pobles mudan y de que Deu, en sos inmutables designis, axeca al oprimit y aniquila al opressor.»

—Ab lo títol de *Juventut Catalana*, s' ha constituït à San-

tiago de Cuba, una associació formada per l'element jove de la colònia catalana resident en la esmentada població.

—Restablert ja l'mestre Morera, avuy á dos quarts de vuyt d'aquest matí, tindrà lloch en lo Jardí Espanyol, lo primer concert de la notable societat choral «Catalunya Nova.»

—Lò dia 9 d'aquest mes morí á Torredembarra, ahon exercia la professió de metge, lo entusiasta catalanista En Lluís Coy. (A. C. S.)

—Copiém d'un diari:

«Hem arribat ja á la segona desena de Juliol, ó á ple període de vacances, sense que la Junta directiva de la Real Academia de Bones Lletres hagi resolt res sobre la proposició temps enrera presentada per gran majoria de sos individus, proposició sobre la qual demanaren la urgencia de votació á primers de Juny lo president honorari senyor Rubió y Ors y ls académichs senyors Canonge don Bonaventura Ribas, Rvnt. don Jascinto Verdaguer, Aulestia, Riera y Bertrán, Rubió y Lluch, Ubach y Vinyeta, Brocá, Román y Sagarra.

»Aquest silenci, que alguns haurán pres á falta de consideració, ha disgustat especialment als académichs que tenen encare de fer son discurs d'entrada, y que esperaven la favorable resolució de dita proposició pera dedicar-se aquest estiu á la confecció d'un treball á que venen obligats pel reglament.

»Seria llástima que axó dongués origen á escissions en lo sí d'una Corporació pròxima á celebrar lo segon centenari de la seva fundació.»

—Ab motiu de celebrar la ciutat de Vich, les festes que anyalment dedica á son gloriós patró Sant Miquel dels Sants, tingué lloch la solemne colocació del retrato del il·lustre veguer Ramón Sala y Saçalá, en la Galeria de Vigatans il·lustres. També se li dedicá una lápida, en la casa ahon nasqué y morí. Aquesta lápida es de marbre blanch ab lletres negres, essent la inscripció redactada en nostra llengua.

Euskaria.—Ab exit complert s'han celebrat les festes euskares de Oyarzun, quin programa anunciarem oportunament.

Ademés dels Jochs Florals, de quins autors llorejats donarem ja compte, l'acte mes digne de notarse es lo fet de que ls diputats provincials de Guipúscoa, dirigits per En Joseph Egoñar y En Joseph Elósegui, també diputats provincials, ballaren, acompanyats de hermosíssimes senyorettes de San Sebastian y Oyarzun lo ball nacional basch *auresku*.

Pera fer compendre la importància d'aquest fet, deu recordarse que desde que l'Sr. Cánovas, arrencá les llivertats de la Euskaria, l'*auresku*, no havia sigut ballat públicament per sos diputats.

ESTRANGER

França.—S'ha publicat lo cartell de les Festes de la tradició basca que s'celebrarán Saint Jean de Luz, del dia 15 al 22 del vinent Agost. Heusaquí un extracte:

Dia 15. Missa solemne, *Quarti toni* de Tomas Lluís de Vittoria. Inauguració de la exposició d'etnografia y del art popular basch. Vespres solemnes y processó tradicional. Concurs de *versolaris*. Ball nacional *auresku*. Fochs artificials, música y balls populars.

Dia 16. Partit internacional de pilota á rebot. Conferen-

cia y lectura euskares. Balls heróichs y tradicionals del país basch. Concurs de tamboriners. Il·luminacions.

Dia 17. Partit internacional de pilota á blé y chistera. Conferencia. Representació de la funció suletina Abraham. Concurs del ball nacional del salt basch. Improvisacions.

Dia 18. Partit internacional de pilota á blé y á má. Conferencia. Representació de la Gran Mascarada suletina.

Dia 19. Colocació d'una lápida commemorativa á la memoria d'Antoni d'Abbadie. Conferencies escolars en euskar laburdí, Gran concert vocal é instrumental de música clàssica y basca artística.

Dia 20. Concurs de lleugeresa y destresa; carreres y salts. Partit de pilota en lo nou trinquet.

Dia 21. Carreres y exercicis de lleugeresa pera les dones. Apat en obsequi als delegats.

Dia 22. Solemne distribució de premis. Discursos y *irrintziñas*. Clausura de la exposició. Festes populars. Fochs artificials y festa veneciana.

Lo programa ostenta ls escuts de les set regions basques y l'lema *Zarpiak-bat*.

—La *Libre Parole*, de París, publica una notable carta de Córcega, que dona una idea bastant clara del moviment particularista que s'está operant en aquella illa.

Los següents apartats son ben terminants:

«L'aislament comercial, la impotencia industrial y la política sectaria dels prefectes corsos, son los agents. los únichs factors del moviment separatista *de veras* que ha nascut á Córcega, y pren, jo us ho asseguro, proporcions alarmants, fins al punt de que la *bandera nacional corsa* ha fet ja la seva aparició en los carrers d'Ajaccio.

«Ha sigut desplegada en un moviment popular provocat per expressions agraviadoras per Córcega, deixades anar per uns professors del Colegi.

»Aquesta manifestació que s'havia de quedar reduhida á una manifestació escolar de la jovenalla, de sopte ha agafat un caràcter molt més important ab la sortida de la bandera blanca ab un cap de moro, que es la bandera de la antiga nacionalitat corsa.

»Aquexa bandera, de dia y de nit, ha donat lo vol á la ciutat, aclamada per tot lo poble sense que l'arcalde fes res pera que la pleguessen, cosa que l'hauria de fer molt responsable.

»Acabarém aquest article ab un acte de justicia, regoneixent que Mr. Sartigues, secretari general, suplent del prefecte que era fora, s'ha posat velerosament devant dels manifestants, y ab paraules patriótiques, ha pogut conseguir de ells que la bandera francesa anés associada ab la corsa en una manifestació que ell aprobava, porque no més se feya pera protestar contra ls enemichs de Córcega.»

Ab tot y lo que diu la carta, cal fer notar, que l'dictat de separatista que aplica al moviment dels fills de Córcega, no es pas acertat, donchs lo fet d'haver admés la bandera francesa al costat de la corsa, prova ben be, que l'moviment es exclusivament autonomista.

Austria-Hungria.—Lo moviment federalista s'extén de dia en dia ab una força irresistible en tot l'imperi d'Austria, no sols en los pobles txech, ruthens, slovenchs y croatas, sino també en los pobles italians.

Així es que la comissió italiana de la Dieta del Tirol, que te per capthost al baró de Malfatti, s'ha dirigit al primer ministre comte Badeni, pera obtindre del govern la separació del Trentí italiá del Tirol alemany y la instalació d'

una dieta á Trento, independenta per complert de la de Insbruck, prometent sa llealtat dinástica á la casa dels Hapsburg, pero dextant entreveure una punta d'irrendentisme.

Lo moviment s'extent sobre tot á Bohemia, gracies á la rivalitat dels txechs y dels alemanys, y pochs dies enrera, un dels quefes mes notables de la aristocracia feudal, lo princep Frederich Schwarzenberch, proclamava en Budwais la necessitat absoluta de revisar la Constitució en un sentit autonomista y federalista com en 1871, en que governava 'l ministeri del comte Hoenwart.

LLIBRES REBUTS

GALO SALINAS RODRIGUEZ.—*Memoria acerca de la Dramática Gallega. Causas de su poco desarrollo é influencia que en el mismo puede ejercer el Regionalismo.*—La Coruña. 1896.

Aquesta *Memoria*, que no passa d'esser un petit folletó de 70 planes, es un verdader himne d'amor á la Patria Gallega; l'autor es un entusiasta regionalista y com á tal sent veritable *morriña* per l'esplendor de sa *tierruca*. Amant de la dramática, se plany de que tinga tan poca importancia á Galicia, ab tot y tenir aquesta un veritable idioma. Fà la historia del renaxement del teatre català y valencià y al compararlo ab lo gallego no sab á que atribuir l'estat d'estancament d'aquest, més á més, al veure la esplendent florida del renaxement literari. Enumera després les obres escrites en gallego pera 'l teatre, y entrant de plé en les causes que impeden el desenrotlló de la dramática gallega, troba que son: la falta d'actors qui sàpigan la llengua del pays, y la falta d'amor á aquesta matexa llengua. Fa veure que Galicia te motius de sobra pera 'l teatre, puix sa historia està plena de fets heroychs, de llegendes y tradicions. Y per fi demostra que 'l Regionalisme seria 'l millor medi pera regenerar la dramática, afirmant que «en el momento en que reconozcan (sos detractors) en el Regionalismo el Deus ex machina propulsor de nuestro progreso literario» hi haurá dramática gallega.

La precisió en les afirmacions, la observació dels fets y l'amor á la *Patria chica*, son les notes mes sobressortints d'aquesta *Memoria*.

EMILIANO DE ARRIAGA.—*Lexicón etimológico, naturalista y popular del «Bilbaino neto» compilado por un Chimbo.*—Bilbao 1896.

La conservació del idioma patri es sempre una obra laudable, pero especialment en aquells cassos en que una invasió estrangera lo va corrompent fins á ferli perdre sa fesomia. Açó està succehint en la hermosa Bizkaia, qual llengua era una combinació del antich euskera ab el castellà vell; es á dir, paraules y locucions del idioma castellà ab terminacions, solecismes, reminiscencies, giros y eufonismes del que allí se parlà en altre temps y encara 's parla en alguns llochs apartats de les parts capitals hon predominen los *Maketos* (1). El *Lexicón* del Sr. Arriaga no te altre

fi que conservar ó recordar aquesta parla especial, com ho fà notar en la introducció «*Hablemos nuestra habla*», hon fueiteja de valent á aquells fills de Bizkaia qui s'achulapan y se donen vergonya d'usar la llengua dels seus pares; pero no 's limita á citar les paraules y ses equivalencies, sino que fà un verdader estudi etimològich de quiscuna, y cita, quan la paraula ho requereix, troços d'istoria antiga, tradicions, costums, poesies populars, etc., de manera que més que un *Lexicón* es una biblioteca folk-lòrica.

Rebe lo Sr. Arriaga nostra mes coral enhorabona per sa empresa tan..... regionalista y si un concell li havém de dar es que pose en pràctica aquella escitació que en sa llengua diu:

—¿Ospa ddr chucarrisa á toda esa partida de sin-sor-gadas?

—¡Ospal ¡Ospal!

Ajüdant d'aquesta manera als qui á Catalunya nos trobém en les matexes circumstancies y treballém pel mateix fi.

DIETARI DEL PRINCIPAT

Día 9.

Una comissió de la «Asociación Catalana de Gimnasia» presenta al Alcalde d'aquesta ciutat una exposició en la que s'hi assenyalen les bases sobre les quals deurían reorganisar-se les classes de gimnasia que 's donan als noys concurrents á les escoles municipals.

—La Cambra de Comerç de la ciutat, segons ho veyém indicat en algún periódich, envía al President de Ministres, una exposició encaminada á contribuir á la resolució del problema de Cuba, fent avinentes algunes consideracions que s'han cregut molt del cas exposar al Govern pera que les tinga en compte:

—Mor á Tiana lo diputat á Corts D. Carles Godó y Pié propietari del diari *La Vanguardia*. (A. C. S.)

—Acaba sos dies D. Theodor Llavallol qui desde 'l any 1872 desempenyava la Secretaria de la Diputació Provincial de Barcelona. (A. C. S.)

Día 10.

En lo saló de conferencies del Ateneu Barcelonés llegeix D. Jaume Rusiñol alguns fragments d'un llibre proxim á publicarse y que dit senyor ha escrit. La lectura del text, la audició de la música escrita exprofes pera alguna de les composicions, per lo mestre Morera y la exhibició dels dibuxos que il·lustren la obra, fou tot aplaudit per la concurrència.

—L'Alcalde firma la escriptura de expropiació dels terrenos que interceptan la prolongació del carrer de les Corts fins á Sant Martí de Provensals.

—S'inaugura en l'establiment «Els IV gats» una exposició de quadros y dibuxos de varios coneguts artistes.

Día 13.

Per negarse á facilitar carn los provehídors dels escorxadors de les poblacions agregades, la comissió corresponent del Ajuntament acordà telegrafiar á diferents punts á fi de que envien los caps de bestiar que son menester pera lo consum públich y amenaça ab retirar lo permís de vendre

(1) Nom que 'ls biskains donen als castellans qui s'han establert en lo territori.

en les places als carnicers que no vulgan vendre la carn proporcionada per l'Ajuntament. La qüestió ha sigut suscitada per pretendre los provehidors dels pobles agregats, que se 'ls hi rebaxessen los drets de consums.

Dia 15:

Lo Rector de Sant Pau, per delegació del Sr. Bisbe, beneix dues noves campanes pera aquell temple parroquial.

Notes curioses.

La Mare de Deu del Carme.—La Rambla ha dividit la ciutat en dues parts que nostres pares diferenciaven ab los noms d' *Arrabal* y *Ribera*. Gran devota en tots temps de la Verge Santíssima, pot dirse que cada una de aquestes divisions tenia per patrona á la excelsa reyna del cel baix una advocació diferent. Y així com la part de Ribera tenia gran devoció á la Mare de Deu del Roser, en la part d' Arrabal se 'n tenia preferentment á la Mare de Deu del Carme.

Així es que tota la part de Barcelona que desde la línia de la Rambla comprén los carrers dels Ostallers, Bon-succés, Carme, Hospital, Unió, Nou, Trentaclaus y Rambla de Santa Madrona, y arriba fins á les Rondes de Santa Madrona, Sant Pau, Sant Antoni y Universitat, se pot dir que tenia sa gran festa lo dia 16 de Juliol.

Com desde l'any 1291, en que s'establí aquell convent del Carme, se pot dir que començá á tenir vida aquell despoblado territori de fora les muralles de la que ja n'era la capital dels reys d'Aragó, y en quin convent fou instituïda mes endavant l'ordre tercera carmelitana; com en 1586 era fundat per lo V. P. Fra. Joan de Jesús y D. Joseph Dalmau, de la Reyat Audiencia, lo convent de Sant Joseph en la Rambla quina casa com es sabut, era de Carmelitas descalços, y en 1645, s'hi fundava per lo P. Martí Romá carmelita calsat lo convent de monjes carmelites calsades y en 1693 s'establí també en l'edifici que avuy serveix de quartel pera la Guardia civil, lo Colegi de Sant Angel martre del Carme Calsat, no es estrany que per aquells barris s'estengués la devoció á la Verge Carmelitana á mesura que s'anaven poblant ab vehinat aquells terrenes que no eren mes que hermoses hortes y camps.

Los sitis del segles XVII y XVIII despoblant los voltants de la ciutat, anaren atapahint lo vehinat dela part de Ribera, de la manera que ho dona á conèixer aquesta munió de carrers estrets, quines cases de construcció molt rudimentaria y mesquina en tot indican que la necessitat apremiant de donar cabuda á gent que havia quedat sense estada les axecava en qualsevol punt hon hi hagués un xich de lloch fins á convertir en dos lo qu' avans seria un sol carrer, també donaren motiu á que s'estengués la població per l'arrabal, si be hi ha que confessar que generalment no hi havia gran afició á anarhi á viure, sens dupte per haverhi establerts desde l'1157 l'Hospital dels Antonians pera la curació d'un mal tan terrible com lo *del foch de Sant Antoni*; desde 1229 lo d' En Colom, avuy de Santa Creu; desde l'1370 lo dels Orfens; desde el 1580; lo de la Misericordia; lo de Sant Llatzer ó dels masells desde l'1584 y la Convalecencia desde l'1680.

Pero després de la guerra de successió s'hi anaren establint ab mes nombre los habitants y s'formaren aquestos carrers que constituïxen los barris de Sant Bertran, de Sant Antoni, de Valldoncella y Tallers, en los quals pot molt be estar marcat lo desenrotllo que aná adquirint la població que 'n arribá á ésser general especialment á lo de la industria, poguentse assenyalar fàcilment aquells carrers arreglarats y mes amples que no trovém en l'altre part de Rambla, y lo qual obeheix á les disposicions donades per l'Ajuntament en 1802, en lo meteix any precisament en que, s'establí la actual casa de Caritat, que del 1356 al 1598 fou convent de monjes; y desde aquesta fetxa fins després de la extinció de la Companyia de Jesús per Colegi del Bisbe.

Y la ordre tercera del Carme que cada tercer diumenge de mes celebrava sa corresponent funció dins lo convent del carrer del meteix nom y que recorria en professó aquell vehinat que ja 'n havia ajuntat á son voltant á últims del segle XVI, junt ab la cooperació que li doná l'establiment de les demás cases del meteix institut, feren que s'enrotllás la devoció á la Verge Carmelitana y que en la seva diada se presentessen aquells barris del Padró y Valldonzella com de festa major, ab sa fira en la que hi lluhien ses belleses naturals realsades per vistosos vestits, aquelles minyones de famílies menestrals que indispensablement celebraven lo dia ab son plat especial en lo dinar, consistent en pollastres fregits ab pebrots y tomátechs.

Vingué l'any 35 y la supressió de les ordres monàstiques. Lo convent de Sant Joseph, convertit en plaça mercat, y la confraria del Stm. Rosari que estava establerta allí, passá á la església de Betlem, hon encara continua celebrant sumptuoses funcions religioses en honor de la Verge; l'Ordre tercera passá á Santa Agna y en cambi del convent del Carme, fou creada en les Gerónimes la Parroquia d'aquest títol.

Allí en aquell barri era molt general entre los vehins tenir l'imatge de la Mare de Deu representada de la manera tradicional ab que s'ha representat sempre, baix aquest títol, per açó lo qui no podia tenirla en una escarapata la tenia en un quadro ó capella, y fins pintada en rajoles de València l'ostentaven alguns establiments en ses botigues ó en sos obradors. S'adornaven varis carrers com lo de les Egipciaques, Picalqués, Princep de Viana y altres ab pavellons formats ab robes que facilitaven los fabricants y á la nit s'iluminaven per medi de aranyes de cristall.

Y d'aquesta animació y alegria que 'n vessava l'Arrabal lo dia de la Mare de Deu del Carme, ne participava la ciutat entera; per açó es que trovantse aquí en 1845 la reyna Isabel II ab sa mare y germana, volgué participarne anant á la fira y assistint al ofici de Betlem.

Inventats aquestos salons de ball tant vistosos que s'improvisan en totes les festes majors de gran part de Catalunya, y que tanta anomenada han donat á nostres adornistes Caba, Vilanova, Xiquet y altres, lo dia de la Mare de Deu del Carme era lo dels primers envelats de Barcelona, y ho dihem en plural, perque així com en altres diades no mes n'hi havia un, era casi segur que n'hi havien dos en la diada de que tractém.

RAMÓN N. COMAS.